

A fönnebiekben elmondottak nem hízelgők; de attól, ki élményeit, tapasztalatait leírja, nem szabad hízelgést, csak igazságot kell várni. Az igazság keserű, de önismeretre vezet. Hogy az erdélyi viszonyok nem kedvezők — elismerem, de hogy javítani kell rajtok, azt mindenki ohajtja velem: s hogy hibás rendszer sok salakot állít elő, azt tagadja a kinek tetszik. Jós nem vagyok, bár egy ősrégi prófétaéval egyezik nevem; de annyit előre mondhatok, hogy a pénzügyminisztérium erdészeti osztálya vezetőjének mostani útja, mint áldást hozó eső fog Erdély erdeire hatni, s pár év alatt a negatív erdőjövedelem, a mely eddig legerősebb, legvilágosabb vádló volt, pozitívá változik. —

Az abrudfalvi k. kincstári uradalom erdőségei az 1848—49-ik forradalmi időszakban és azon innen.

Az E. L. V. füzetében vázolta volt azon küzdés, melyet 1849 előtt egyfelől a kincstár és közigazgatási hatóságok, másfelől pedig az abrudfalvi uradalom jobbágjai, egymással folytattak.

E csaták előharczói mindig az uradalmi tisztek voltak, nékiek mindenütt szerepelniök kellett.

Az 1818-beli események beálltával a nép még nem feledte volt el azt, miszerént az uradalmi tisztek mind a Csóra Ilie-féle katonai végrehajtásban, mind a Varga Katharina elfogatásában részt vettek; nem csuda hát, ha kancsal szemmel nézte őket

Ily körülmények közt nevezte ki 1843-ban a magyar kormány az akkori zalathnai adminisztrátort Nemegyei Jánost, a havasi bujtogatók elleni vizsgáló bizottmány egyik tagjául, ki Zalathna feldulása alkalmával a többi kincstári hivatalnokokkal együtt az oláh nép dühének esett áldozatul.

A vizgálat eredményének leírása a történelem feladata; hozzánk csak az tartozik, hogy a vizgálat bevégezte után Nemegyei az abrud-

falvi urodalom tiszti személyzetét tanácskozássra hívta meg Zalathnára a reakció ellenszere felfedezése tárgyában.

A tanácskozásban rész vett a zalathnai gör. egy. lelkész is. Az értekezlet estve későn végződött be, nem csoda tehát, ha a Zalathnáról a rövidebb hegyi úton haza térő abrudfalvi erdész megütközött, midőn reggel jókor az említett zalathnai lelkészt már Bucumból visszatérőben, a vulkoji keresztnél*) találta. Mit kereshetett ez a pap tüstént a tanácskozás után, éjszaka, egy tőle lóháton 3 óra járásnyira eső faluban? Ezt az akkori erdélyi viszonyokat ismerő könnyen megfejtetheti. Az erdész, lova fáradt lévén, gyanuja daczára is betért kissé egyik csöszénél Bucumban; de valami benső sugallat a tovább indulásra ösztönözte.

A csösz még azon éjen felkereste az erdészt lakásán, nem lévén otthon nyugodalma abeli félelmében, hogy vajjon haza érkezhett-e ura baj nélkül. Ekkor aztán elbeszélé neki, hogy a bucsumiak életére törtek, s hogy elindulása után kevéssel megrohanták házát, hol az erdészt keresve mindent összeviszahánytak, s miután meg nem találhatták, felfegyverkezve nyomába indultak. Ezért volt a csösz nyughatatlan, míg saját szemével meg nem győződött előljárójának életbenlétéről.

Ez az eset s a zalathnai kincstári hivatalnokoknak később, 1848 oct. 23-án történt legyilkoltatása, valamint a segédszemélyzetnek a felkelő oláh táborba szállíttatása, s végül azon körülmény, hogy a bujtoгатók a felkelés eszközlése végett ő Felsége a császár nevében az erdőket feltétlenül mind a népnek ígérték, -- mindezek az erdőtiszt hatáskörét nagyon szűkre szorították a felügyelet tekintetében; a kezeletet azonban lehetőleg folytatta.

De elkövetkezett Abrudbánya feldulásának gyászos napja; az örök-ké nevezetes 1849-ik év május 10-ke. Az uradalmi ispány és az alerdősz, az abrudbányai magyarság nagy részével együtt, a nép dühének áldozatul esett. A tiszti szállások feldulása alkalmával még az uradalmi ellenőr szállását is kirabolták, a ki pedig két fiával a felkelő oláhok vezére volt,

*) Vulkoj-nak hívják a zalathnai és abrudfalvi uradalmat egymástól elválasztó hegygerincznek egyrészét, melyben jelentékeny bányászat fizetik, és fizetett már a rómaiak idejében.

s kinek a főszereplők a felkelés részéről mindnyájan jó barátai voltak. Az erdész élete is csak hajszálon függött s csak szomszédja Sulucz Szimeon vendégszeretetének köszönheti élte megmentését, kinek, és a gör. egyes. lelkész Tobiás Sándornak mindig érdemük fog maradni azon keresztényi szeretet, melyet az áldozatra szánt abrudbányaiak irányában e nehéz időkben nyilvánítottak. Nem lehet tehát csudálkozni, ha ily körülmények között az erdész megragadta az alkamat, az Axenti táborának egy császári szolgálatban levő hadnagy által vezényelt csapatja fedezete alatt több abrudbányai magyarral együtt Zalathnára, s onnan a véletlenül megjelent székely katonákkal Borbándra a magyar táborba vonúlhatni.

Az arudfalvi erdők sok rendbeli oláh tábornak szolgáltak azon időben tanyául; rombolási vágytól égő idegen oláhcsapatok zúgták keresztül azokat. E mellett a helybeli oláh nép magát egyszerre az oly régen sovárgott erdők birtokában érezvén, képzelhetni, mily mohón adta át magát a fa pazarlás kéjének.

Ily viszonyok közt valóban bámulni lehet, hogy a felforgatott jogviszonyok, az összezavart jogfoglalmak e fegyelmetlen cháoszában aránylag oly kevés kár történt az abrudfalvi uradalom erdőségeiben. Ugyanis az állomására 1849 végén visszatért erdész a felsőbbségnek 1849 nov. 15-ről kelt rendeletére ezen károkról azt jelenti, hogy a pagonynak minden része szenvedett kisebb nagyobb mértékben, s a mennyire a kiszabott rövid határidő megengedte a kárt fel is vette, mely (a V. urban elkövetett kárt kivéve) mintegy 2600 köb-ölet tesz. Azonban egy második jelentésében újabban felfedezett károkról tesz jelentést.

Önkénytelenül merül fel azon kérdés: minek köszönhetni az erdész nélkül maradt abrudfalvi erdőségek megmentését a fennebb csak-gyengén vázolt veszedelmes viszonyok közt? Nem egyébnek, mint a tapintatosan választott és jól nevelt erdőcsőszöknek, és a vidéki lakosság józanabb részének, mely a saját határában levő erdőket az idegen községbeliektől a csősszel együtt védte.

Nem mulaszthatom el az akkori csőszöknek (kik közül néhány öreg példány jelenleg is szolgálatban van), eredetiségét néhány szóval érinteni. Azok mindig a község jó módu, és józan lakosa

közül lévén választva, egyrésztől tekintélyüket mindig fenn tudták tartani a nép előtt, más részről pedig előbbi jó hirnevők előttük a legfőbb jó lévén, azt a szolgálat elleni vétség által bemocskolni legnagyobb becsületenségnek tartották. Előljárójuk, ki húzamos ideig szolgált azon vidéken, át meg át ismerte őket, ismerte a néphezi viszonyukat, s népies gondolkodás módjukat. Tekintve a jobbágyok versengését a kincstárral, jellemzetes az akkori erdésznek a védszemélyzet gondolkodás módjába beoltott eme közmondása: „szolgálj bár az ördögöt, de szolgálj becsületesen.“ A sokszor említett akkori erdész csőszzeivel mindig emberiesen bánt, s a becsületérzést bennük saját jó példájával, tanácsadásával, bizalmával mindig nevelni, ápolni igyekezett. A jó magaviseletet megdicsérni el nem mulasztotta, de a mellett legkisebb hibát sem nézett el. Mindenikhez egyenlő jósággal és egyenlő szigorral viseltetett. Ezen bánásmóddal oly tiszteletet és szeretetet ébresztett bennök, hogy érte a tűzbe is bementek volna. Hogy az ily csőszök előtt kötelességük és előljárójuk parancsa még akkor is szent maradt, midőn ez közülök eltávozott, s hogy ők tekintélyüknél, és példás magaviseletüknél fogva *) a népre még a féktelenség korszakában is tudtak hatni, azt a következő példák bizonyítják.

A szelistyei kis kitejedésű erdőt megrohanták volt azon időben az abrudfalviak (Abrudszát) és abrudbányaiak, s csak azon körülménynek köszönhetni megmaradását, hogy Szelistye (Abrudfálnak egy kis külön szakított része) lakói Marián György csősz felhívására azt éjjel nappal őrizték. —

A kerpenyesi erdőket is megtámadták volt az abrudfalviak és verespatakiak, s a kezelő tisztet még azon baj is érte, hogy bizodalmas csősz Soit Gyorgyut az a válságos idő kezdetén meghalt. Mi volt ily körülmények közt a teendő? Mindenesetre erélyes és megbízható embert állítani a dolog élére. Ilyenre akadt is az akkori falubiróban Manovits Urszban. Hogy a kerpenyesi erdőknek e válságos idők alatti épségben maradása nagy részben a M. U. érdeme, azt tagadni nem lehet.

*) Egyik erdő csőszét ki a néppel egyetemben gazdálkodni merészelt másnap vagy órában (Verespatakon) egyik oláh vezér által hivatalából kicsapatta.

A bucsu-izbitai fűrészmalomnak, s készletben lévő faanyagnak megmaradása a bucsumi nép érdeme, mely az elpusztítási szándékkal levő idegeneknek útjában állott e szándékuk kivitelében.

Azon időben a Rugyánán (abrudfalvi határ) jelentékeny őlfa készlet volt, a mit egy ott tanyázó topánfalvi oláh csapat minden áron el akart égetni. Értésére esvén szándékuk Tuhucz Ávrámnak, a csősznek, ki saját nemzete fiai előtt bujdokolt, úgy szólván életét veté kockára, a midőn közéjük ment és szándékukról lebeszélni megkísérlé, a mi szerencsésen sikerült is.

Így menté meg a b cserbulyi két csősz is a Nagy-Hegyen lévő öleket. Ez a két csősz az erdész kivonulása alkalmával, ennek elébe ment, s őt a pagony határáig kísérte. Az erdész még azon válságos perczen sem mulasztotta el a csőszöknek a kincstár iránti hűséget szívökre kötni. Ezt az esetet a cikkirónak a b. izbitai csősz Zsurka Juon beszélte el.

Midőn az 1849-ik év végén az erdész állomására visszatért, úgy szólván még mozogni sem mert, a nép még mindig forrongásban volt.

Az oláh nép várta álmai teljesülését, melyek Erdélyt Romániává változtatnák, s az uradalmi birtokokat és erdőségeket az oláhok kezébe adnák. De a kormány egyszerre levette egeket ígérő, mosolygó álarczát, — a képzelt Románia mesterségesen előidézett szinpadi napja kialudt, s azt o. ztrák szuronyok villogása váltotta fel. A falvak katonasággal rakattak meg, a néptől a fegyver elszedetett, s így erejük s ellenállási képességök tökéletesen megtörtetett.

Ha az oláh népnek csupán mindennapi faszükségletét kellett volna fedeznie, úgy nem vette volna oly hamar észre csalódását, legalább nem tűnt volna az fel egész nagyságában; de elkövetkezett nemsokára azon idő, midőn a tél elől fedél alá vonulandók, a polgárháboru által feldult házaikat fel kellett építeniök. Képzeltetni elkeseredésüket, midőn kérelmekre, házaik felépítésére ingyen fát kaphatni, a kincstártól tagadó választ kaptak. Tán végletekre vetemedik akkor a nép, ha erejének a megírt módon élet nem veszik. Később ismételt kérelmezés folytán kaptak ugyan némi engedményt, de mi volt ez reményeikhez és követeléseikhez képest!?

A vidéki nép a katonaság által féken tartatván, ezen időben kevés kárt tett az uradalmi erdőkben; de történtek erőszakos megtámadások a szomszéd falvak részéről, pl. Dupapiatra község lakosai egyetlen esetért 800 p. ft. kártérítési összegre ítéltettek, mely rajtok katonai hatalommal vétetett meg az 1850-ik évben.

A forradalomban sok hivatalnok elpusztult, sok pedig compromittálta magát az osztr. kormány ellenében; ezeknek helyét be kellett tölteni. Az állomások betöltésénél nem annyira a szakképzettség, mint az osztr. értelemben „jóérzelműség“ volt irányadó. Ez elvnek köszönhető, hogy Zalathnán erdészeti és uradalmi igazgatóvá Str. neveztetett ki. Az abrudfalvi uradalmi és erdészeti fiókhivatal közvetlen a zalathnai erd. és urod. hivatalnak lőn alá rendelve.

Az absolutistico-centralistico-bürocraticus, szellem nem csak a nép kormányzatra hanem a kincstári javak kezeletére is teljes mértékben kiterjesztetett. Az egész országban mindent egy kaptára akartak ütni, nem tekintve a különböző jogi és nemzetgazdasági viszonyokat. Ennek következtében a felülről jött rendeletek merev parancsolatok voltak, melyeknek feltétlen kivitele követeltetett. Hiában tett okadatolt ellenvetést az illető kezelőtiszt ezen parancsolatok ellen, hiában bizonyitgatta azok kivihetlenségét vagy rossz következményeit: jó szándéka a „sic volo, sic jubeo“ elvén hajótörést szenvedett, s a mit elért, az legfeljebb jó érzelmű előjáróinak lenéző rosszalása, és engesztelhetetlen haragja volt.

A meddig a karhatalom virágjában volt, addig könnyű volt érvényt szerezni azon rendeleteknek is, melyek a kincstárral viszonyban levők képzelt vagy valódi jogaiba is ütköztek. A ki a törvényt szabta, az volt a bíró és a végrehajtó is; az absolutismusé volt az ország, a hatalom és a dicsőség.

A kincstár és magánosok közti jogviszonyok rendezésére ezen vaskorokban a felsőbbség nem gondolt, de arra nem is volt szükség, mert a ministerium rendelete törvény volt úgy a politikai, mint a kincstári közegeknek, nem különben a népnek is.

A nép jogos követeléseit mellőző rendeletek és annak csalódása túlzott reményeiben, az addig is táplált bizalmatlanságot és gyűlöletet

a kincstár iránt magas fokra emelték, s így a kincstári hivatalnokok helyzetét is gyűlöltté tették.

1852-ben a szoros értelemben vett bányaépületfának ingyen való kiszolgáltatása (lásd Erd. L. V. sz. 200 lap.) egy rendelettel, a kezelőtiszt ellenvéleménye daczára megszüntettetett. Nem mondatni, hogy az abrudbánya vidéki bányászat hanyatlását csupán ezen körülmény okozta volna, hiszen voltak ennél hatalmasb tényezők is, pl. az olvasztási költségek felszámításának kulcsa a kir. kohónál 1848-on innen; a 48-on innen életbe léptetett, de az azon vidék bányászatához nem alkalmazható bányatörvények, az aranynak szabad beváltása sat. sat.; de hogy ma azon három hegy (Gaur, Orlea és Letty) mely a nyári bányászatot elősegítette, csupán a bányafa árának folytonos emelése miatt hever majdnem dolgozatlanul, afelől egyetlen helybeli bányásznak sincs kétsége.

1848 előtt a banyaépítőfa és szerszámfa darab számra árultatott, s a mellett a vidék tűzifaszükségletére tetemes mennyiségű, évenként mintegy 1600 köb öl tűzifa készítettett; minek következtében a szolgalmi faszükséglet fedezésére elegendő feküfa találtatott; sőt bizonyos díj fizetése mellett a szegényeb sorsu nem jobbágy bányászok is részesülhettek belőle. Az újabb intézmények szerint az építőfa nagyobb részt szálszámra árultatott, sőt 1858-ban az igazgatóság a topánfalvi kincstári uradalom érdekében az ölfa vagatását is betiltotta az eladás számára. Ezen rendelkezéseknek szomorú következése az lett, hogy a volt jobbágyok 1854 családja tűzifaszükségletének egy részét kénytelen volt lopott fával, a nem jogosultak pedig részint csempésztett, részint banyaépítőfa czime alatt vett szálfával fedezni.

A bányászati célokra legnagyobb részt a fiatal fa kél, mert a 3—10 küvelyk vastag fa kelendőse az ennél vastagabb törzsek kelendőségéhez oly viszonyban van a fenyőfánál mint 50 : 1; a bükknél mint 13 : 1. Ebből következik egyfelől, hogy a vén fákat más úton kell értékesíteni, másfelől pedig hogy igyekezni kell fiatal erdőt növelni. Az ölfa vagatás megtiltása az erdőgondnokság kezéből kivette az eszközt, e cél elérésére. Ezen kívül az ölfa fuvarozásával foglalkozó lakosok egyik nem megve-

tendő kereset-ága kezükből kicsikarva volt, pedig az államerdek kezelésénél ilyen tekintetek előtt sem szabad szemet hunyni, annnyival is inkább, hogy a nép mindig hajlandó, s a szükség által is kényszerítették, magát törvénytelen úton kárpótolni.

A bányafa megtaksálása után következett a földbirtók katasztrális felmérése. Hogy minő egyénekre volt bízva e vidéken a részletes felmérés végrehajtása, felemlíthetem például, miszerént egyik úgynevezett földkóstoló az ispánysági ellenőrt Sulucz Jánost ilyen formán szólítá fel: „Onoratu Domnule Fiscule! De ci ave vare cumva pamuntu pa otariulu abrudsatu, se jesi mane a fare, ca se incepe masura. N. N.“ („Tisztelt fiscus úr! Ha netalán földje lenne az abrudfalvi határon, jöjjön ki holnap, mert megkezdődik a mérés. N. N.“). Könnyen elképzelhetni, hogy ily emberek a felmérést rosszul vitték véghez. Több izbeli reclamatiók és kiigazgatások lettek szükségessé. Az abrudfalvi erdőgondnokot a bürocraticus rendszer irodai munkákkal annyira elhalmozta, hogy inkább iroda igazgató, fogalmazó, számvivő, és írnok volt egy személyben, mint kezelő tiszt; de arról felülről senki sem gondoskodott, hogy vagy adjanak elegendő segítséget melléje, vagy irodai foglalatosságait apaszszák, hogy a felméréseket ellenőrizhesse. Innen következik azután, hogy bár a felvételi térképek kéznél valának, bár az erdőcsőszök a felvétel ellenőrzésével meg voltak bízva, egy egy földkóstoló egy aranyért vagy tallérért terjedelmes kincstári birtokot írt egyesekre, kik birtokiveik alapján szorosán ragaszkodnak az általok bitorolt jószágához. Ne gondolja az olvasó hogy ez valami elkecsereedett ember alaptalan vádja! Tény ez, mit akárhányszor esettel, bármikor bebizonyíthatni. Így történt, hogy egyesek, csupán Bucsum községében 800 hold erdőnél többet, a szelistyei 217 holdas mindig kincstári felügyelet alatt állott erdőből pedig 116 holdat irattak magukra. —

Az 1848-ik év előtt az ezen uradalombeli jobbágyság kötelesek voltak a k. kincstár számára szükséges fuvarozást meghatározott árak mellett tenni. Hogy a fuvarozásban kifáradt márha haza érkeztekor éhséget ne szenvedjen, az ispánysági hivatal hallgatólagosan bele egyezett, az az elnézte, hogy a fuvarozás köteleességét hordozó jobbágyság birtokrészök

közvetlen szomszédságában levő erdőszélben, igavonó marháik számára egyegy darab erdei legelőt más jobbágyok marhái ellen megoltalmazhassanak a fenn irt célból. Az 1848-ban hirdetett kommunisztikus eszmék felélesztették az illetőkben azon reményt, hogy ezen erdőrészeket mint sajátjokat fogják birhatni. A részletes katasztrális felmérés, részint az avval megbizott egyéneknek a tárggyal való ismeretlensége, részint megvesztegethetősége következtében, ezen reményt megvalósította; mert mindazok, a kik bátrak voltak a kir. kincstári birtok egyes részeit magukénak vallani, ma birtokívvá válnak, jóhiszemű birtokosokká válnak, s mint ilyeneket a birtokívek alapján, (a tiszta igazság ellen is) a bírók-ferde felfogása, vagy részrehajlás, a kincstárral szemben védelem alá veszen, s a legkedvezőbb esetben végtelen hosszúra nyúlik a per; mely idő alatt az intra dominium perelő birtokbitorló kényekedve szerént gazdálkodik a per tárgyában.

Az ily erdei legelők lassanként a fától megtisztítottak, s a tisztások folytonosan, (lassan de biztosan) nagyobbítottak. Legtöbb ilyen irtás az 1843-ik éven innen származott, midőn a határhalmok fenntartására évenként fordítani szokott költséget azon reményben, hogy a birtok viszony a lehető legrövidebb idő alatt tisztázva lesz, felsőbb helyen megtagadták. Az ily irtások meggátlása, a hol az erdő határa kijelölve nincs, a lehetlenséggel határos, annyival is inkább, hogy az elszaggatott erdőszélek minden zugában lakház, vagy általában magántelek szögellik be.

A ki 10—12 év alatt egy talpalatnyi földet szerencsésen kiirthat, s a magáéhoz csatolhat, boldognak érzi magát, s nincs azon ékesen szólás, nincs azon büntetés, mi őt azon hittől eltéríteni tudja, hogy a kiirtott hely az ő törvényes birtoka; s ha időnként történnek is törvényes visszafoglalások, pl. a 1854-ben elrendelt revindicatio, jöhet idő, mint jött is az említett részletes cat. felmérés alkalmával, midőn az illető hivatalnok értetlenségből vagy más okból az irtást a haszonbérlore írja, s ekkor a bitorlott tulajdonjog még törvényes színezetet is nyer. Ezek következményei annak, hogy az urádalmi birtok határszélei tör-

vényes határjegyek által mindenütt megállapítva nincsenek.

Azonban a már előadottakon kívül az erdőlopás és irtás veszélye elharapódzására még különösen két fontos körülmény működött közre. Az egyik a védszemélyzet számának leszállítása, a másik a politikai hivatalnokok részrehajló magatartása a kinstár és a volt jobbágyok közt.

1853-ban a védszemélyzet számát, mely addig (lásd „Erd. L.“ V. f. 198. lap) 22 személyből állott, leszállították 16-ra, u. m. egy erdővéd (Forstwart), egy erdősuhancz, (Forstjung) és 14 erdőcsősz.

A védszemélyzetnek az 1853-ig fenn állott számát az erdőrészek elszakgatottsága mellett részint a bánya-, építő- és szolgalmfa kiszolgáltatásának nehézségei, részint a jobbágyságnak a földes úrral szemben való ellenséges magatartása tette szükségessé. 1848-ik éven innen a kinstárnak mint birtokosnak viszonya a volt jobbágyokhoz semmit sem javult, sőt a zavaros idők alatt a bujtogatóktól tett ígéretek az erdőségek átengedése végett, a telekkönyv készítő (földköstölók) tudatlansága és megvesztegethetősége, a beczirkerék ismeretlensége a helyi viszonyokban*), s végül azon körülmény, hogy a miveltebb román közönség erdélyben a volt jobbágyok és földesurak közti viszonyból nemzetiségi kérdést csinált, s magát a népnél behizelgendő azt folyton volt földesurára ingerelte, azon viszonyt még sokkal rosszabbá tették. A szolgalmfaszükséglet nem hogy apadott volna, de még növekedett, s annak kiszolgáltatása 48 után annál nehezebb volt, mert a kihágásokat nem büntethette tüstént és brevi manu az uradalmi tisztég, mint tette azt 1848 előtt az uradalmi ispányság, egy kiküldött megyei hivatalnok (rendesen az abrudfalvi jegyző) jelenlétében.

A bányafa kiszolgáltatásán sem történt semmi könnyítés, csak úgy történt az, mint 1848 előtt. Épen annyi vágást kellett fenn tartani a különböző méretű törzsek, a különböző célra felhasznált különböző fanelek kiszolgáltatása tekintetéből és a különböző helyeken fekvő bányász-helyek szállítási viszonyainak megfelelőleg. Mindezen viszonyok, mon-

*) Egy erdőkárcsítási tárgyalásnál egy beczirker egy esetet azért nem ítél el, mert nyamára jött, hogy a kérdésben forgott erdőrész nincsen kerítéssel ellátva.

dom, semmit sem könnyebbültek, sőt a servitusfa kiszolgáltatása még nehezebbé vált forradalom után : mégis megapasztották a védszemélyzetet 6 egyénnel.

Itt nem mellőzhetem el még megemlíteni, hogy a bürocraticus rendszer a kezelő tisztet (azon időben főerdész) úgy elhalmozta iródai teendőkkel, hogy lehetetlen volt pogonyában annyiszor megfordulni, mint az ottani bonyolult viszonyok követelték volna.

Az 1853-ik évi organisatióban tehát, mely a helyi sajátságos viszonyok tekintetbe vétele nélkül állapított meg, már megvolt azon sok bajnak magva, mely azután az abrudfalvi erdőket érte.

1860-tól fogva az irtások, praevaricatiók és lopások száma, — a jeljelentett esetek megbüntetésének elhanyagolása vagy a tolvaj, vagy jogtalan birtok foglalónak pártoltatása következtében a politikai hivatalnokok részéről, — óriási arányban növekedett. Hogy ezen növekedésről a szíves olvasónak fogalma legyen, álljon itt a következő kimutatás, a bejelentett kártételekről:

1860-ban bejelentett esetek száma 147

1861	"	"	"	284
1862	"	"	"	334
1863	"	"	"	715
1864	"	"	"	1209
1865	"	"	"	1094
1866	"	"	"	1231
1867	"	"	"	1178
1868	"	"	"	1348.

A politikai hivatalnokok magatartását megítélheti a szíves olvasó a következő, minden nagyítás nélkül elő adott tényekből:

Az 1857-ik év nyarán egy paraszt, földje közvetlen szomszédságában, néhány élőfát meggyűrűzött. Az illető császár a gyűrűzés műtétén senkit rajta nem kaphatván, arra fordította minden figyelmét, hogy azt, ki a fákat levágni s elvinni fogja, rajta érje.

Éberségének sikerült a tettest a fák levágásán rajtakapni. Az eset bepanaszoltatott, s 1858-ban ítélet is hozatott e tárgyban. Mégpedig

igen szép ítélet . . . A bíró által felállított azon elv miatt, hogy „a vol-
 úrbéreseknél jogukban van a szárazfa elhordása, ha gyűrűzött is s ha
 nem is hever a földön az,” az illető csősz a panaszlott kárának és költ-
 ségének megtérítésére büntetett, a kártevő pedig felmentetett. Vajjon
 volt-e kedve az erdőcsősznek az ilyen esetet máskor is feljelenteni?

Az 1862-ik év októbere 22-én a cserbuli erdőcsősz részéről történt
 bejelentés következtében a kir. erdőgondnokság egy egyént (a szükség
 gyors eljárást parancsolván) csendőrök által behozatott, s a megyének
 fogháza nem lévén az abrudfalvi falusibírónak számba adott. A falus-
 bíró azonban, miután azon egyén az ő korcsmájából bort vásárolt, sza-
 badon bocsátotta.

A tényállás kimerítőleg jelentetett a szolgabírói hivatalnak, de
 eredmény nélkül, mert sem a kártevő, sem a bíró még elő sem szólított.

Kell-e ennél demoralizálóbb eljárás a közigazgatási hatóságok
 részéről?

Az 1864-ik évben 4 ellentállási eset jelentetett be a szolgabírói hi-
 vatalnak, a melyek még máig is csúján bejelentve maradtak.

Az 1865-ik évben bejelentett azon eset, hol egy kártevő az erdő
 pástort megveri, tárgyalatott és a tényállás bebizonyult; de a bűntét ez
 ideig még semmi büntetés nem érte; s hogy annál torzabb alakot öltön
 a dolog, épen e tárgyalás alkalmával, a megveretett erdőcsősz egy
 más hibáson bejelentett esetért 6 osztr. értékű forintba büntetett.

Nem valóágos sarkantyú-e ez az ellentállásokra?

Az 1865-ik évben egy hivatalnok Abrudbánya utcáján saját kezé-
 vel megvert egy erdőcsőszet. Mi történt e tárgyan? arról senki sem tud;
 de tudjuk azt, hogy a csősz ez eset következtében tekintélyét és erélyét
 annyira elveszté, miként az erdőgondnokság elkerülhetetlennek tartá
 nyugalomba helyeztetni őt.

Nyílt titok az, hogy egy bizonyos ügyvéd, daczára annak, hogy a
 törvényszéknél államügyészi hivatalt viselt, ével-en keresztül folytatta a
 kir. kincstár ellen a községek részéről erdőkiszakítás véget headott
 kereseteket.

Ha az ember e beadott keresetekben feltett monstrosus követelése-

ket, s azon körülményt felveszi, miszerint említett ügyvéd a per folytatása színe alatt 8 év óta adóztatja rendszeren a községek lakóit: világossá válik a kép, melyet egy ilyen embernek az ellenfélről (kincstár) kellett előállitnia.

Továbbá nem egy esett fordult elő, midőn törvényszéki vagy politikai hivatalnokok az erdőcsöszöket szolgálati buzgalmukért népesportozatok előtt pirongatták le, s a kincstár birtokossági jogát erőszakon alapítottak, törvénytelennek hirdették.

Végül az is előfordult, hogy egy falusbíró egyik erdőcsöszt, mert ez szolgálját falopás miatt meg merete zálogolni, saját birói házában, az ivás kedvéért összegyűlt számos falusi nép előtt meg akarta verni, s csak azért maradt el a skandalum; mert a csősz előnyösebbnek vélte az illuminált ember elől odább állani.

Hogy mikép szokott volt eljárni az abrudbányai törvényszék a kincstár ellenében, arra nézve hogy hosszas ne legyenek, csak egy példát hozok fel:

1865-ben egy bucsumi ember fautalványt vált, s a csősz J. Gy. kijegyzi az illető fatörzset, egy erdőben, melyet ő 30 évnél tovább őrzött. Erre egy más ember az utalvány váltót a kincstártól megvett fa levágásáért birtok háborítás czimén beperli, s az illető bíró, a nélkül hogy a csöszt, s az ez és az alperes által állitott 4 tanut kihallgatta volna, alperest a kereseten elmarasztalja; ez utóbbi pedig a kincstáron keres kártalanitást.

A felperes felbátorodván a kedvező birói határozat következtében, már a második évben egy egész erdőrészből akarja kizárni a kincstárt.

És mindezen s hasonló esetekben mi történt az után? kérdi a szíves olvasó. Az erdőgonolnokság által a tárgy feljelentetett. S az után? Az után . . . elaludt!!!

Ha ezekhez hozzá tesszük, hogy peres tárgyakban a pénzügyprocultura a tárgyalásokon magát legtöbb esetben idegen, s a viszonyokat nem ismerő erdőészeti, bányászati vagy adó-tisztek által képviseltette, s ez által az örökös tárgyalási idő hosszabbítás által a per végtelenre nyúlt, s utoljára is 100 közül 99 elveszett: akkor fogalmat alkottunk

magunknak azon közigazgatási és törvénykezési viszonyokról, melyek közt az abrudfalvi erdőgondnokság sinylődött, és sinylődik.

A rendetlenséget még nevelte, s a kezelő erdőtiszt helyzetét még elviselhetetlenebbé tette azon tekintélyét csökkentő, méltánytalan és káros eljárás, hogy az erdőgondnokságnak a csőszök kinevezésében semmi befolyás nem engedtetett. Már pedig ha valahol meg kell válogatni az ordőcsőszőket, akkor abrudfalván meg! Mert sehol úgy ki nincs téve a megvesztegetés kísértésének mint itt; sehol sem nehezebb az erdőt megvédeni mint itt; sehol sem oly szükséges, hogy a csősz a nép szokásait, s az egyéneket egyenként ismerje, s hogy tekintélye meg legyen alapítva, mint az abrudfalvi complicált viszonyok közt. Ki képes a mindezen igényeknek megfelelő erdőcsősz megválasztani, ha nem a helybeli erdész?

S mégis 1864-től 1869-ig tizenegy, — egyet kivéve mind idegen — kiszolgált katonát küldöttek az erdőgondnokságnak, hogy azokkal a megüresedett csősz állomásokat betöltse. Ilyenkor azután azokat, kiket az erdész időközben helyettesített, néha azon ígérettel, hogy megkísérti nekik kieszközölni a végleges csősz állomást, — mert jóra való ember, csak úgy napszámra, ilyen állomásra végleges kinevezés reménye nélküli nem vállalkozik, — ilyenkor az ilyen helyettest el kellett küldeni, s az a falu gúnyának lett tárgya, még pedig annál inkább, mennél erélyesebben tette az előtt szolgálatját; az erdész pedig e tekintetben hitelét veszítette. És mi történt az igazgatóságtól kinevezett erdőcsőszszel? Vagy megijedt a szolgálat nehézségeitől az első hetekben (néha első napon), s elbocsáttatását kérte, (egyen megtörtént hogy a harmadik napon az erdőn egyetlen paraszt megverte, s jegyzőbaltáját és csősz címerét is elvette); vagy mivel kötelességének nem felelt meg, hivatalosan elbocsáttatott; a 11 közül csak egyen történt meg, hogy kötelességének eleget téve szolgálatban maradt.

Hogy a csőszkinevezésnek ezen módja az erdőgondnokság többszöri ellen kérelmének daczára sem szüntettetett meg, az előttem megfoghatatlan! Hogy miképen lehet néhány obsitos katona iránti kegyből évenként ezrekre menő károkat okozni az erdőségekben, azt ily egyszerű fő mint az enyém, fölignni nem képes.

Egyébiránt ilyen előttem megfoghatatlan dolog még az is, hogy ezen zilált viszonyok daczára sem lépett fel a kincstár erélyesen: hogy az abrudfalvi kincstári birtok határai törvényesen megállapíttassanak; az erdei szolgalmak törvény útján rendeztessenek vagy, a mi nézetem szerént egyedül helyes, kihasított erdővel kárpótoltassanak; végre hogy az erdők az ottani viszonyoknak megfelelőleg, szaktanilag berendeztétvén, az eddigi vaktában való erdőgazdaságot a kor igényeinek megfelelő rendezett erdőgazdaság váltsa fel.

1835-ben — ha nem csalódom — a községek kérelme folytán elkezdődtek az erdő kihasításokat — szolgalom megváltás tekintetében — illető tárgyalások, és haladott az ügy — mérnök választásig.

Hogy a szolgalom megváltásának s az erdők berendezésének halogtatása a kincstárnak már eddig is kiszámíthatatlan kárt okozott, s okoz minden perczen, azt a fennebbiekől mindenki beláthatja.

Ha ezen zürzavaros viszonyok még egy évtizedig így tartanak, akkor alig lesznek képesek az abrudfalvi erdőségek a vidék lakosságát és a bányászatot fával ellátni. Az Abrudbánya vidéki bányászat pedig igen fontos forrását képezi a nemzetvagyonnak.

Ennek következtében minden jó honpolgár, ki az abrudfalvi uradalom erdészeti viszonyainak a fennebbiekben feltárt sebeit ismeri, hön ohajtja azoknak mielőbbi orvoslását az új kormánytól.

Országos kiállítás Pesten

1870 őszén vagy 1871 tavaszán.

Lapunk f. é. 7-ik füzete már ki volt nyomtatva, midőn a kiállítási bizottmány f. é. július 8-áról kelt, alább következő felhívását vettük, s így annak közlését jelen füzetünk számára kelle hagynunk. Időközben ugyanazon bizottságtól s ugyan e tárgyban egy második közleményt kaptunk melyet az ügy jelen állásának megítélhetése végett is közzétenni szükségesnek tartjuk; a mihez még csak azon óhajtásunkat csatoljuk vajha hazai erdőbirtokosaink és erdészeink tulajdon érdekükben felhasz-